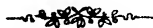

مکاتب رشديه نك رنجي سنه سنه مخصوص

پنج صوفی عثمانی

معارف عمومیه نظارت جلیله سی جانب عالیشاندن عموم مکاتب
رشديه ده اوقوتدیرلق اوزره قومیسسیون مخصوصنه ترتیب
ایتدیرلمشدن

استانبول

(قره بت) مطبعه سی

7.142

مکاتب رشديه نك برنجی سنه سنه مخصوص

پنج صُرفِ عثمانی

تنتی

معارف عمومیه نظارت جلیله سی جانب عالیشاندن عموم مکاتب
رشديه ده اوقوتدیرلق اوزره قومیس-یون مخصوصنه ترتیب
ایتدیرلمشدر

استانبول

(قره بٹ) مطبعه سی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

صرف عثمانی

معلومدر که لسان کله لردن، کله لرده حرف لردن تشکیل ایدر.

حرف

حرف - معناسی اولمیب تشکیل کاتده قوللانیلان لفظه
دینور. مثلاً: [انسان- آرسلان- خانه- چیچک] کله لرینی تشکیل
ایدن حرف لردن هیچ بر یسنگ معناسی یوقدر .
لسان عثمانی تشکیل ایدن حرفلر اوتوز ایکیدر :

ا ب پ ت ث ج چ ح خ د ذ ر ز ژ س ش ص
ض ط ظ ع غ ف ق ک ل م ن و ه لای

بونلره « حروف هجا » اطلاق اوانور .

«ک» درت درلو اوقونور :

برنجیسی «کلام» کله سنده اولدینی کی که بوکا [کاف عربیه] ،
ایکسنجیسی «دیگ» کله سنده اولدینی کی که بوکاده [کاف فارسیه]
دینور .

اوچنجیمی «دکزه» کله سنده اولدینی کبی که بوکا [کاف نونیه] یاخود [صاغر کاف] ، دردنجیمی «اکری» کله سنده اولدینی کبی که بوکا دخی [کاف یایشه] تعبیر اولنور .

بشقه مثاللر :

کاف عربیه یه: کرم، ذکی، ملک .
کاف فارسیه یه: گوهر، شکار، بازگ .
کاف نونیه : بکنز، صوئ .
کاف یایشه یه: دکرمن، بگ .

§

حرکه

حرکه — اوچدر: فتحه، کسره، ضمه .
لسانمزه [ا-و-ه-ی] حرفلری حرکه مقامنده قوللانیلوب (ا) فتحه ثقیلیه، (و) ضمه یه، (ه) فتحه خفیفه یه، (ی) کسره یه علامت اوله رق یازیلیر. بوفله «حروف املا» دینور، صدالری ده یوقدر. مثلا: «یاز» کله سنده کی (ا) فتحه ثقیلیه علامت اولقی اوزره یازلمشدر، صداسی ده یوقدر. حرکه سی اولان حرفه متحرک، اولمیانده ساکن دینور. مثلا: «مکتب» کله سنده (م) متحرک، (ک) ساکن، (ت) متحرک، (ب) ساکندر .

حروف املا دن هر بریسی ایچون برر مثال :

۱ - الما، یاز .

و - صو، قوم .

ه - دره، کله جک .

ی - کمی، ایپ .

تمرین [۰]

آشاغیده کی کله لرده بولساں کافلر ایله حروف املا تعین اولنه جق:

[گل - یکی - کورمک - طاغ - دیل - یوز - یمک -

کف - بیلمک - سوپورمک - شکر - صوبا - صیوا -

یاپراق - سوز - بویا - رنک - کرم - تکمیل - فلک]

سؤال — لسان نه لردن تشکل ایدر؟ حرف نه به دیرلر؟ لسان

عثمانی بی تشکیل ایدر، حرفلر قاچدر؟ (ک) حرفنک نوعلریله صورت

تلفظلری نصلدر؟ حرکه قاچدر؟ لسانمزدده حرکه مقامنده هانکی حرفلر

قوللانیلیر؟ او حرفلر نه دینور؟ حرکه سی اولان حرف ایله حرکه سوز

حرفه نه نام ویریلیر ؟

کله

کله — معنالی لفظه دینور . بش نوعدر : اسم ، صفت ،

ضمیر، فعل، ادات .

اسم

اسم - [احمد - استانبول - نیل - آت - آغاج - صو - عقل -

[۰] تمرین - آالشدرمقی ایچون دوام اوزره چالشدرمقی دیمکدر .

روح [کبی اشخاصی، حیوانات و اشیائی کو سترن کلمہ لہرہ دینور .
اسم ایکی قسمدر : اسم جنس، اسم خاص .

اسم جنس

اسم جنس — [انسان — شہر — ارسلان — وجدان]
کبی معناسندہ عمومیت بولنان کلمہ دینور .

اسم خاص

اسم خاص — [ابراہیم — طربزون — دجلہ] کبی معین
اولان برشخص ویا برشی کو سترن کلمہ دینور .
مفرد — برہ دلالت ایدن کلمہ دینور .
جمع — بردن زیادہ دلالت ایدن کلمہ دینور .
قاعدہ — ترکجہدہ مفرد کلمہ بی جمع یا بمق ایچہ ون صوکنہ
(لر) علاوہ اولنور .

مفرد	جمع
قلم	قلملر
چو جق	چو جقلر
یازی	یازیلر

تمرین

آشاغیدہ کی کلمہ لردن اسم جنس لرایلہ، اسم خاص لرتفریق اولنہ جق :
[مکہ — مدینہ — استانبول — خانہ — سلیمان — دکز —
چو جق — مرمرہ — طونہ — عمر — عثمان — بالقی — ملک —

خرما — نهر — نیل — پارس — شهر — شیراز — جام —
 صراحی — صوبا — جغرافیا — بلب — چیچک — اوروبا —
 الما — اشقودره]

آشاغیده کی کله ردن مفرد اولانلری جمع، جمع اولانلری ده
 مفرد یا پیله جق :

[فن — تاریخ — سجاده — کتابلر — جـ دوز —
 راپور — قایقلر — چائطه — کاغد — طبق — باغچه لر —
 الیر — امل — وجدان — یورك]

§

احوال اسم

احوال اسم — اسملرک عبارت آره سنده کیردکاری شکله
 دینور، یدی درلودر :

۱ — مجرد: کله نك حال اصلیسیدر : « انسان » کبی
 ۲ — مفعول به : مجردك صوکنه (ی) علاوه اولنور :
 « انسانی » کبی .

۳ — مفعول الیه : مجردك صوکنه (ه) علاوه اولنور :
 [انسانه] کبی .

۴ — مفعول فییه : مجردك صوکنه (ده) علاوه اولنور :
 [انسانده] کبی .

۵ — مفعول عنه : مجردك صوکنه (دن) علاوه اولنور :
 [انساندن] کبی .

۶ — مضاف اليه : مجردك صوكنه « صاغرکف » علاوه اولنور : « انسانك » کې .

۷ — «مضاف» : مجردك صوكنه (ي) علاوه اولنور : [انساني] کې . §

قاعده — مجرد بر اسمك صوك حرفي متحرك اولورسه .
احوال اسم علامتلى شو شكلده يازيلير :
مجرد: = بابا — اوپه — قپو — كمى .
مفعول به ايجون: (بي) = بابايي — اوپه بي — قپوي — كمى بي .
کې .

مفعول اليه ايجون: (يه) = بابايه — اوپه يه — قپويه — كمى يه کې .
مفعول فيه ايجون : (ده) = باباده — اوپه ده — قپوده —
کمیده کې .

مضاف اليه ايجون : (رنك) — بابانك — اوپه نك — قپونك —
کينك کې .

مضاف ايجون: (سى) = باباسى — اوپه سى — قپوسى —
کيسى کې .

اخطار — «صو» کله سنك مضاف اليه حالى شاذ اوله رق
[صويك] مضاف حالى ده [صويي] کلير . مثال . [صويك]
رنكى — دكز صويي [

سؤال — احوال اسم نه يه دينور ؟ هانكيلايدر ؟

تمرین

آشاییده کی مجرد اسملرک یدی حالی یازیله جق :
 [ادب - روز کار - صفا - چیچک - آرزو - درس -
 طوقاق - نطق - اوطه]
 قاعده - صوکنده (قاف) ، (چیم) بولنان ترکیبه اسم
 مجردلرده مذکور حرفلر حرکه لایر سه (قاف) غین و (چیم)
 جیم اولور .

مثال :

مجرد	مفعول به	مفعول الیه	مضاف الیه
ق - طوپراق .	طوپراغی .	طوپراغه .	طوپراغک .
چ - کیرچ .	کیره جی .	کیره جه .	کیره جک .

بر هجالی کله لر بو قاعده دن مستثنادر :

مجرد	مفعول به	مفعول الیه	مضاف الیه
ق - اوق .	اوقی .	اوقه .	اوقک .
چ - اوچ .	اوچی .	اوچه .	اوچک .

§

اضافت

اضافت - [کتابک قابی ، یازی کاغدی ، چوبان
 چشمه سی ، سکود آغاجی ، دمیر قلم ، کوکل کبه سی ، لیمون
 ایواسی] کبی براسمک دیکر براسمه معناه مربوط بولمسنه دیرلر .
 بو اسملردن اولکنه «مضاف الیه» ایکنجیسنه «مضاف»

تعبیر اولنور . مضاف الیه ایله مضافک ایکسینه بردن [ترکیب اضافی] دینور .

اضافت اوج نوعدر : لامیه ، بیانیه ، تشبیه .

۱ — اضافت لامیه — مضاف ، مضاف الیه مخصوص ویا مضاف الیهک ملکی اوندینی آکلاشیلان اضاقتدر. مضاف الیهک آخرنده (کاف نونیه) ، مضافک آخرندهده (ی) حرفی بولنور: احمدک کتابی

خواجه نک او طه سی کی

بو ترکیلردن کتـابه احمدک مالک اولدینی و او طه دخی خواجه یه مخصوص بواندینی آکلاشیلیر .

قاعده — مضاف ، مضاف الیه مخصوص ویا مضاف الیهک ملکی اولدینی آکلاشـلمیوبده کله لرك ایکسی بردن برره علم ، یا خود بر شخص و شیئه اسم اولورسه مضاف الیهک آخرنده کی (کاف) حذف ایدیلیر :

پاشا باغچه سی

محله بکجیسی

مدیر او طه سی کی

تمرین

آشاغیکی کله لردن هر برینک هانکی حالدیه بولندقلری بیان اولنه حق :

[احمدک — تربیه یی — خانه دن — مکتبه — شاکرد — خواجه سی —

تبیسی — پرده یه — درجه — باغچه نک — باغک — آیاهه]

يکي صرف عثمانی

۲ - اضافت بيانیه - مضاف اليه ، مضافك نوعنی وید
نەدن یا پلیدیغی بیلدیرن اضافتدر .

قاعده - مضاف اليه مضافك نوعنی کوسترن اضافت
بیانیه لرده مضاف الیهك آخرنده (کاف) بولماز: [چنار اغاجی -
دکز صوبی] کبی .

قاعده - مضاف اليه مضافك نەدن یا پلیدیغی افاده ایدن
اضافت بیانیه لرده نه مضاف الیهك آخرنده (کاف) ، نەده مضافك
آخرنده (ی) بولنور : [دمیر قلم - تخته مناره] کبی .

۳ - اضافت تشبیهیه - مضاف اليه ، مضافه و مضاف ، مضاف اليه
بکزمه دلك ایچون سويلنیان اضافتدر : [علم دریاسی - ویشنه
اریکی] کبی .

قاعده - اضافت تشبیهیه ده دخی اضافت بیانیه ده اولدیغی
کبی مضاف الیهك آخرنده [ئ ، نك] یوقدر .

تمرین

آشاغیده کی ترکیب اضافیلرک هانکی نوعدن اولدقلری بیان

ایدیله جک :

[طائفک تپه سی - چو جفک او بونجاغی - او قومه نك فائده سی -
قنار باغچه - وان کدیسی - کویک یولی - محله جامعی - لیمون
چکر دک - دوه قوشی - تاریخ کتابی - خواجه نك کتابی - دمیر کورک -
سکود اغاجی - یچی سودی - محله بکجیسی - مارسلیا کیره مبدی -
کستانه اغاجی - کوش کوسنک - قهوه دکرمنی - آلتون ساعت]
سؤال - اضافت نه به دیرلر ؟ قاج نوعدر ؟ هر نوعدن

اوچر مثال بولنه جق

صفت

صفت - اسملرک احوالی، اشکالی و سائر اوصافی کو سترن
 کله لر در . مثلاً : [ذکی آدم ، یشیل یاپراق ، آجی صو ، بیوک
 شهر] دینلر کده [ذکی ، یشیل ، آجی ، بیوک کله لری یاننده کی
 اسملرک نصل اولدقلرینی کو ستر دکلرندن صفت اولدقلری فرق
 ایدیلیر .

بو مثاللرده کو سترلیدیکی وجه ایله یانلرنده [آدم ، یاپراق ،
 صو ، شهر] کی صفتله براشن اسملره موصوف تعیر اولنور .
 ترکیه قاعده سنه کوره صفت اول ، موصوف صکره کلیر .
 « بیوک شهر » مثالنده اولدینی کی . بویله صفت ایله موصوفدن
 شکل ایدن مرکباته « ترکیب توصیفی » دینور .

اخطار - برکله نك صفت اولدبغی آکلامق ایچون آندن
 صکره [کیسه ، شی] لفظلرندن برینی کتیروب برمعنی حاصل
 ایتک کافیدر .

مثلاً : [زنکین ، فنا] کله لری برر صفتدر . چونکه [زنکین
 کیسه] ، [فنا شی] دینه بیلیر .

[او طه ، عقل] کله لری رر صفت اولمیوب اسم اولدقلرندن
 بونلرک یانلرینه ذکر اولنان لفظلر کتیریلرک [او طه کیسه
 عقل شی] دینه جک اولسه برمعنی چیقاریله ماز

قاعده - ترکیه ترکیب توصیفیلرده موصوف اولان اسملر

ابدالمسی	ابدال
اکشمتک	اکشی
آجیمتراق	آجی
کور به جک	کور به
قیصه جق	قیصه

سؤال - صفت قاج قسمدر؟ هر قسم تعریف ایدیلد جک
تمرین

آشاغیده کی صفتلرک هانکی قسمه عائد اولدینی تفریق اولنه جق
[ادر نه لی - عربجه - صوغوغچ - صیجاق - لذید - صارمسی
زورلو - جانسز - بیاض - اوزون - یومشاق - کتانبجی
ابدالمسی - کلینلک - تازه - بایاتجه] .

§

اسم عدد

اسم عدد - صاییلرک آدیدر . درت قسمدر :
برنجیسی : [عدد طبیعی] در : [بر - ایکی - اوچ - بش -
اون - یکر می - اللی - یوز - بییک - میایون] الخ کبی
ایکسجیسی : [عدد وصفی] درکه عدد طبعیلرک آخرین
(نجی) علاوه اولنه رق حاصل اولور .

مثال :

عدد طبیعی	عدد وصفی
بر	برنجی
اوچ	اوچنجی

اون اوتنجی
بوز یوزنجی
اخطار — [ایکی — آلتی — یدی — یکر می — اللی] عدد
طییمیلری وصفیه صورتنه کیرنجبه صوکلرنده کی (ی) لر حذف
اولنور .

مثال :

عدد طبیعی	عدد وصفی
ایکی	ایکینجی
آلتی	آلتینجی
یدی	یدینجی
یکر می	یکر منجی
اللی	اللینجی

§

اوچنچیلیسی : [عدد کسری] درکه معلوم بر مقدارکینه
معلوم بر قسمتی کو سترر، قسمی آلتان مقدارده، (ده) علاوه اولنور.

مثال :

عدد طبیعی	عدد کسری
اوج	اوجده بر
اون	اونده ایکی

یوزده اون	یوز
بیکنده الی کبی	بیک

§

دردنجیسی : [عددتوزیعی] درکه بر مقدارک مساوی
صورتده آریلوب طاغیدلسنی بیلدیرر ، عدد طیمینک صوک
حرفنه - مفتوح قیلنهرق - بر (ر) علاوه اولنور .

مثال :

عدد طبیعی	عدد توزیعی
بر	برر
اوج	اوجر
بش	بشیر
سکیز	سکیزر
اون	اونر
اوتوز	اوتوزر

اخطار - [ایکی - آلتی - یدی - یکریمی - الی]
عدد طبعیلاری توزیعییه صورتنه کیرنجه صوکلیینه (ر) دن اول
برده (ش) کستیریلیر .

مثال :

عدد طبیعی	عدد توزیعی
ایکی	ایکیشیر

آ آلتی	آ آلتیشر
یدی	یدیشر
یکرمی	یکرمیشر
الای	الایشیر کی
اخطار — درت عدد طیمیسنک نهایتندکی (ت) حرفی	
حرکه لنه جک اولورسه (د) حرفنه منقلب اولور.	
مجرد	درت
مفعول به	دردی
مضاف	
مفعول الیه	درده
مضاف الیه	دردک
عدد وصفی	دردنجی
عدد توزیعی	دردر
اخطار — [سکز غروش — اوتجی او — اوچر کتاب]	
سوزلرنده کوردیکی وجه ایله صاییلر دائماً بر اسممه عائد	
بولندقلرندن صفت اعتبار اولنور .	
اخطار — اسم عددلرده دخی احوال اسم جاریدر .	
تمرین	
آشاییده کی جمله لرده بولنان اسم عددلر آریله جق وهانکی	
قسملردن اولدقلری بیان ایدیله جکدر .	

[جنتمکان فاتح سلطان محمد خان حضرتلری عثمانی پادشاهلرینک
 یدنجیدر - جنساب حق درت بیوک کتاب ایزال بیوره شدرد -
 پیغمبر ذی شانز افندمر حضرتلری ربیع الاولک اون ایکنجی کیجه سی
 دنیایی تشریف بیورمشلر - دنیانک دریده برقمسی قره ودرتده اوج
 قسمی دگزدر - رکنه چوقدر ، بیک طاعت آزدر - انسان برنجی
 درجه ده کندی لساننک قواعدینی تحصیله چالشمیلدر - طلبه اولکی
 سنه موقع امتحانه اوچر اوچر جلب اولمش ایدی - ملکیه مأمورلری
 هر آی معاشلرندن یوزده بش غروش ویرورکه بوباره سایه شاهانه ده
 کندیلرینک واثله لرینک معیشت مستقبه لرینی تأمین ایدر - سکز کونلک
 عمر ایچون طقوز کون چالشمیلدر - خلفای عباسیه نک بشنجیسی اولان
 هارون رشید ، نارینه آنجق بیکده برآدمه میسر اولور برکوزل
 نام براقشدر - پکن سنه صنفلرک چالشان شا کردلرینه مکافات اوله رق
 دردر کتاب ویرلش ایدی - اون ایکی آی برسنه در ، برکون بکرمی
 درت - ساعتدر - معمار - سنان - سلیمانیه ، شهزاده جامعشریفلرینی بنا
 ایدن استاد شهردر ، (۹۹۶) ده یوز باشنده وفات ایتمشدر - انسانلر
 دوت درلودر : برنجیسی ، بیایر ، بیلدیکنی ده بیلیر ؛ ایشته اوچالدر ،
 آکا صورملی . ایکنجیسی بیایر ، فقط بیلدیکنی بیلیر ؛ ایشته او
 ناسیدر . آکا اخطار ایتملی . اوچنجیسی بیایر ، بیامدیکنی ده بیلیر ؛
 ایشته او ، مسترشددر ، آتی ارشاد ایتملی . دردنچیسی بیایر ،
 بیلدیکنی ده بیایر ؛ ایشته اوچالدر ، آندن صاقتملی - مکتب سلطانیده
 ایکی یوز بکرمی آتی نورولو بیوک برادریم آصف افندی صنفک
 برنجیسیدر - بوسنه ایکنزده اوچر مکافاته نائل اولایغوزدن پدریم
 یوزو غروش عطیه ویردی] .

اسم اشارات

اسم اشارت - برشیئی کوسترمک ایچون قوللانیلان
 [بو - شو - او] لفظلریدر .

بو - لفظی یقینده کی، شو - بر آز اوزاقده کی، او -
لفظی ایسه دها اوزاقده کی شیئی کو سترمک ایچون وللا نیلیر.
بونلرک کو ستردکلری شیلره صرف اصطلاحنجه [مشار الیه]
تعبیر اولنور. مثلاً :

بو	کتاب
شو	قلم
او	طاغ

دینلدکده [بو - شو - او] اسم اشارت، [کتاب - قلم -
طاغ] کله لری ده آنلرک مشار الیه یدر.
اخطار - [بو - شو - او] اسم اشارت لری نک جمعی
[بونلر - شونلر - آنلر] کلیر.
اسم اشارت لرک احوالی بوجه آتیدر :

مفرد لری نه مثال :

مجرد	مفعول به	مفعول الیه	مضاف الیه
بو	بونو	بوکا	بونک
شو	شونی	شوکا	شونک
او	آنی	آکا	آنک

جمع لری نه مثال :

مجرد	مفعول به	مفعول الیه	مضاف الیه
بونلر	بونلری	بونلره	بونلرک

شونلر شونلری شونلره شونلرك
 آنلر آنلری آنلره آنلرك
 اخطار - بو اوج اسم اشارتك مضاف حاللری یوقدر .
 [بورا - شورا - اورا] لفظلری دخی اسم اشارت اولوب
 بونلر بر محل کوسترمك ایچون قوللانیلیر جمعاری :
 [بورالر - شورالر - اورالر] در .

احوالی :

مجرد مفعول به مفعول الیه مضاف الیه مضاف
 بورالر بورالری بورالره بورالرك بورالری
 | اوتته کی - بریکی | کله لری ده اسم اشارتدر . اولکیلر کبی
 مفعول به ؛ مفعول الیه ، مضاف الیه اولورلر . جمعا رنده
 | اوتته کیلر - بریکیلر | دینور . « اشبو » لفظی دخی اسم
 اشارت کبی قوللانیلیر .

ضمیر

ضمیر — بش نوعدر : ضمیر شخصی — ضمیر اضافی —
 ضمیر نسبی — ضمیر فعلی — ضمیر وصفی

ضمیر شخصی

ضمیر شخصی — | بن - سن - او | کله لریدر . « بن »
 متکلمه ، « سن » مخاطبه ، « او » غائبه مخصوص صدر « ا » .
 بونلر شو صورتله جمعلنیرلر :

جمع متکلم	جمع مخاطب	جمع غائب
بز	سز	آنلر

ضمیر شخصیلرده دخی احوال اسم جاریدر، آنجق مضاف
 حالی یوقدر .

ضمیر شخصیلرک مفردلرینک احوالی

مجرد	مفعول به	مفعول الیه	مضاف الیه
بن	بنی	بکا	بنم
سن	سنی	سکا	سنک
او	آنی	آکا	آنک

ضمیر شخصیلرک جمعلرینک احوالی

مجرد	مفعول به	مفعول الیه	مضاف الیه
بز	بزی	بزه	بزم

« ۱ » متکلم . سوز سویلین - مخاطب سوز سویلین - غائب ،
 حاضر اولیوبده کئندن بحث ایدیلندر .

تمرین

آشاییده کی جملہ لڑدہ بوانان ضمیر لر کوسہ تریلہ جک و بو ضمیر لردن
هانکیلرینک ضمیر شخصی ، هانکیلرینک ضمیر اضافی ، هانکیلرینک ضمیر
نسبی اولدقلری تعیین و فریق قلنہ جق :

ا بن دایم دن بش یاش کوچکم - بوکونکی درسہز پک قولایدر -
احمد افندیکنک مملکتی ازمیردر - سن بوکوککی بیلکہ کوچککده سنی
بیلسون - دون سزی چارشیدہ ، کرردم ، پدریکز یانکیزده ایدی -
چکن کون قورشون قلمی سزه ویرمش ایدم ، نہ یایدیکز ؟ - محمد افندی
صنفمزنک برنجیسیدر - درسہنہ چاشمیان طابہ معلملرینکده ، پدر
والدہ سنکده محبتی قازانہ ماز - بودقتر کاظم افندیکنکدر ، شوکاغلردہ
آنک - بنم یازوم سنک یازوکدن دہا کوزل واوقوناقلیدر - بوکون
وظیفہ نمی حقیلہ ایفا ایتدیکمدن بر آفرین ورقہ سنہ نائل اولدم - درسلرینی ،
وظیفہ لرینی بویلہ ایفا ایدنلر البتہ نائل مکافات اولورلر - بنم برادریم عاقلدر !

§

ضمیر فعلی

ضمیر فعلی - ترکجہ دہ فعللرک آخرینہ کلہرک فاعلنی
بیان ایدن ضمیر لردر . مثلاً : [کوردم] لفظنک آخرندہ کی (م) ،
[یازیورسکیز] لفظنک آخرندہ کی (سکیز) ، [چالیشہ جغیز]
لفظندہ کی (ز) ، [او قومایسک] لفظندہ کی (سک) ، [باقیکنز]
لفظندہ کی (کنز) ضمائر فعلیہ دندر .

§

ضمیر وصفی

ضمیر وصفی - (کی) لفظندن عباتدر (کی) لفظی
بر اسمدن صکرہ ذکر ایدیلاہرک او اسمہ صفت معناسی

ویرر. آنجق اسم ايله مذکور لفظ آره سنه (ده) اداتی کتیر یلیر.
مثلا [بزم باغچه ده کی اریک آغاجی] دینلد کده [باغچه ده کی]
کله سی اریک آغاجنی توصیف ایتمش اولور .

تمرین

آشاغیده کی عبارده بولغان ضمیر لر کوستريله جک وهانکی نوعدن اولدقلری تفریق و بیان ایديله جک :

[اوده کی بازار چارشی به اویماز - اختیارلقده راحت ایتک ایستر
ایسه کنز کنجلدکده چالیشکنز - بندن کوزل یازیورسکنز - یاپدیم
رسملری پدرمه بکنندرم ، اوده بکا ککافات اوله رق بوکتابی ویردی -
برادرده کی ساعت بنم شو ساعتدن دها ایدر - نه قدر نفلسک -
کله جک جمه پدرمه یاقه جفه کیده جکنز - دون کچ وقت یاندیم ایچون
اویومش قالمش ، مکته یوقمه زمانندن بر آرزوکره کیتدم - این یازمق ،
چوق معلومات حاصل ایتک ایچون چوق یازملی یز ، چوق اوقو ملی یز -
مشهور خطاط حافظ عثمان مرحوم ، کندیسی قدر کوزل یازی یازان اولوب
اولدیغنی سؤال ایدن برذاته « بنم قدر یازان بنم قدر بازار » دیمشدر -
سزده کی کتابلر بنده اولسه دها زیاده چالیشیر ، استفاده ایدرم -
عقللی برچو جق شونک بونک لاقیر دیسنه قولاق آصماز ، کیجه کوندز
درس لرینه چالیشیر ، آدم اولمه غیرت ایدر - سز استانبوللوسکنز -
درس لرکه هیج چالیشمیورسک - چوق خایلازسک - پک کوزل رسم
یاپیورسکنز - کامل افندی بندن کوزل رسم یاپیور - بروسه ده کی
قابلیجه لک خواص شفائیه سی پک چوق تجربه لرله ثابت اولمشدر] .

فعل

فعل - برایشك ویا برحالك اوج زماندن برنده وقوعی
خبر ویرن کلهدر .

[چوجق دوشدی - بزچالیشیورز - سن او قویه جقسك]
عباره لرنده کوریلان [دوشدی - چالیشیورز - او قویه جقسك]
کله لری فعلدر .

اخطار - علم صرفده یکمیش زمانه « ماضی » ، شمیدیکی زمانه
« حال » ، کله جك زمانه ده « استقبال » ویا « مستقبل » دینور .

مصدر

مصدر - فعللرك اصلیدر . ترکیه ده ایکی درلودر :
برنجیسی ، آخرنده (مق) بوانان کله لر در که بونلره (مصدر
ثقیل) دینور .

[او قومق - یازمق - او طور مق - طور مق - صور مق -
قیر مق] کی .

ایکنجیسی ، صوکنده (مك) اولان کله لر در که بونلره ده
(مصدر خفیف) تعیر اولنور :

(او کر نمك - کورمك - كلك - کیتمك - ویرمك -
چیزمك - بيلمك - کزمك) کی .

مصدر لڑك نہایتلرنده کی (مق — مك) لفظلرینه « ادات مصدر » و بونلر قالدیرلدقندن صکره قالان لفظده « ماده اصلیه » دینور: مثلاً [اوقومق — کورمک] مصدرلرنده (مق — مک) اذات مصدر، [اوقو — کور] ده ماده اصلیه در .

§

مثبت — منفی

مصدرلر و آنلردن حاصل اولان فعللر یا مثبت ویا منفی اولور .

مثبت

مثبت — افاده ایتدیکی ایشک وقوع بولدیغی ویا وقوع بوله جفی فعله دینور: [بوصباح یاغمور یاغدی] عباره سنده کی [یاغدی] فعلی کبی

منفی

منفی — افاده ایتدیکی ایش وقوع بولمیان ویا وقوع بولمیه جق اولان فعله دینور . [بر آیدن بری یاغمور یاغدی] عباره سنده کی [یاغمدی] فعلی کبی .

قاعده — مثبت ، بر مصدری منفی یا بمق ایچون ماده اصلیه ایله ادات مصدر آره سنه خفیفلرده (مه) ثقیللرده (ما) علاوه اولنور .

مثال :

منفی	مثبت
کورمه مک	کورمک
یازماق	یازمق

اخطار — بونلره مصدر اصلی دینور . مصدر اصایدن
درت درلو مصدر وجوده کلیر :

۱ — مصدر تأکید . مصدرلرک صوکنه خفیفلرده
(لک) ، ثقیلدرده (لق) علاوه اولنه رق حاصل اولور .

مثال

(کورمک) دن (کورمکاک) ، (یازمق) دن (یازمقلق) کی .

§

۲ — مصدر تخفیفی ، مصدر اصلیلرک آخرنده کی کاف
وقافک بَرینه (ه) کتیرمکله وجوده کلیر :

(کورمک) دن (کورمه) ، (یازمق) دن (یازمه) کی .

§

۳ — حاصل مصدر . ادات مصدر حذف و ماده
اصلیه بر (ش) علاوه اولنه رق یاپیلیر .

مثال :

(کورمک) دن (کورش) ، (یازمق) دن (یازش) کی .

تمرین

شو مصدر اصلیلر - تا کیدی، تخفیفی، حاصل مصدر شکنه
قونیله جق :

[سومك - یاقمق - كلک - صیقمق - پشمك - طاشمق]
اخطار - ماده اصلیه نك اخری متحرک اولورسه (یش)
علاوه اولور :

(سویلماك)دن(سویلش)، (اوقومق)دن(اوقویش) کبی .

§

۴ - اسم مصدر ، بعض مصادرک نهایتلرنده کی (ک)
و(ق) ک حذفیله تشکیل اولور .

مثال :

(آلمق)دن (آلم) ، (صاتمق)دن (صاتم) ، (ایچمک) دن
(ایچم) ، (بوکمک)دن (بوکم) کبی .

§

تمرین

آشاغیده کی عبارله لره بولان مصدر لر آیرله رق هر برینک خفیف
ویا ثقیل، مثبت و یا منفی اولدینی بیلدیر یله جک :

[هر بورجی ادا ایتک مقتضیات دینیه دندر - آدم ایچون صاحب
ادب اولمق مالک ذهب اولمق دن اعلا در - هر صباح ایرکن قالمق ، ایشیله
مشغول اولمق باعث سعادت در - بختیار اولمق ایستین کنجلر ، اختیار لرک
نصیحتیله عامل اولور لر] .

فاعل — مفعول

فاعل — فعلك افاده ابتدیی ایشی یاپانه دینور، شو حالده
 هر فعلك بر فاعلی واردر . فاعل ، فعلدن اول کلیر . مثلاً :
 [خواجه افندی یازدی - بز او قودق] دینلد کده [یازدی] فعملك
 فاعلی «خواجه» ، [او قودق] فعملك فاعلی ده «بز» کله سیدر .
 بر فعملك فاعانی بولمق ایچون اولنه (کیم) ویا (نه) سؤالی
 کتیرمک کافیدر . مثلاً : [چو جق دوشدی - طاش جامی
 قیردی] عبارت لرنده ، «کیم دوشدی» دینلد کده (چو جق) و
 «جامی نه قیردی» ، دینلد کده (طاش) کله لریك فاعل اولدقاری
 آ کلاشیلیر .

§

مفعول — فعلك افاده ابتدیی ایشك تأثیرینی کورن
 کله در [خواجه درسی یازدی - بز کتابی او قودق] عبارت لرنده
 یازیلان شی (درس). او قونان شی ده (کتاب) اولدیغندن بو کله لر
 [یازدی - او قودق] فمللریك مفعولیدر .
 فعملك مفعولی: (مفعول به صریح) ویا (مفعول به غیر صریح)
 اولور. مفعول به صریح: (مفعول به) حائنده و مفعول به غیر صریح ده
 (مفعول الیه - مفعول فییه - مفعول عنه) حائنده اولان مفعول لردر ،
 مثلاً : [خواجه افندی کتابی احمد افندی یه ویردی] عبارت سنده

خواجه (فاعل) ، کتانی (مفعول به صریح) ، احمدافندی به
(مفعول به غیر صریح) ، ویردی ده (فعل) در .
اخطار — بر فاعلک مفعول به صریحی بولمق ایچون او
فعلدن اول (نهی — کیمی) سؤالرینی و مفعول الیهنی بولمق
ایچون ده ، (نهی — کیمه) سؤالرینی ایراد ایتک ایجاب ایدر .
مثلا : یوقاریکی مثالده «خواجه نهی ویردی» دینورسه (کتانی)
کله سنک مفعول به و «کیمه ویردی» دینورسه (احمدافندی به)
کله سنک ده مفعول الیه اولدینی آکلاشیلیر .

تمرین

آشاغیدهکی عبارتلهردن بولنان فعللره هر بیرینک فاعل و مفعوللری
کوستریله جک و مفعوللرک هانکی نوعدن اولدقلری بیان ایدیله جک :
(جناب حق اینی قوللرینی هرشیدن حفظ ایدیور — دین مبین
هر بورجک اداسنی امر بیورمشدر — صنعت انسانه خزینه اولور —
سن باباکه رعایت ایتکه اوغلاک ده سکا رعایت ایتسون — چوجق چوق
یوز بولنجه یوزسز اولور — بزار باب علم ایله کوریشیرسه ک علم وتریه
قازانیز — هنری شاگرد استادینه کندیی سودیرر — سزیوکلرک
مراثینی طوغریلقله بوله جقسکز — انسان دنیاده هرشیدن زیاده اینی نام
برقلیدر — بن نصل رزقی آرار ایسه م رزق ده نی اویله آرار) .

§

معلوم — مجهول

مصدرلر و آنلردن حاصل اولان فعللر یا «معلوم» و یا
«مجهول» اولورلر .

فعل معلوم

فعل معلوم — فاعلی بللی اولان فعلدر : [بن کلم —
برادریم کوردی — حسن افندی تحصیلہ باشلایہ جقدر.] عبارہ -
لرنده کی فعللرک فاعلاری [بن — برادریم — حسن افندی]
کلهلری اولدیغندن بو فعللر (معلوم) در .

§

فعل مجهول — فاعلی بللی اولمیان فعلدر : [کتاب ییرتلدی -
قلم قیرلدی — مکتب ایکیده آچیلایور — موسیقہ چالینه جق —
درس اوقونملیدر] عبارہ لرنده کی فعللرک فاعلی کیم ویانه اولدینی
سویلنمدیکنندن مذکور فعللر (مجهول) در .

قاعده — معلوم برفعلی مجهول یایمق ایچون ماده اصلیه نک
صوک حرفی (ل) اولمیان وساکن بولنان مصدر لرده بر (ل)
وماده اصلیه نک صوک حرفی (ل) اولان و یا متحرک بولنان
مصدر لرده ده بر (ن) زیاده ایدیلمر

مثال

معلوم	مجهول
ویرمک	ویرمک
یازمق	یازلمق

او قومق	او قومق
بیلمک	بیلمک
کبی	کبی

متعدی - لازم

مصدر لر و آنلردن حاصل اولان فعللر معنی جهتیه دخی یا «متعدی» ویا «لازم» اولور .

متعدی

متعدی — فاعلک بر ایشی اولوب مفعول به صریحه تأثیر ایدن کله در . مثلاً : [اوکرنمک ، کورمک ، سورمق] مصدرلری متعدیدر . چونکه مفعول صریحسز قوللانماز ، مطاق بر شیشی اوکرنمک ، بر شیشی کورمک ، بر شیشی سورمق دینور .

§

لازم

لازم — فاعلک بر حالی اولوب باشقه سنه تعلق ایتمین یعنی مفعول به صریح آله میان کله در . مثلاً : [اوشومک - کلک - اویومق] فعللری لازمدر . چونکی [بر شیشی اوشومک - بر شیشی کلک - بر شیشی اویومق] دینه مز ، بونلر فاعلک برر حالیدر .

تمرین

آتیده کی مصدرلرک هانکیسی معلوم ، هانکیسی مجهول اولدینی

برر برر کو ستريله جک ونه ايچون معلوم ويا نه ايچون مجهول ايسه
بيلديريله جک :

[اوپور مق-ياقق-يازلق-دوشمک-کولمک-آلمق-سويلنمک-
سولمک-سونمک-ياغمق-قوشمق-کسمک-اکلنمک-سيلنمک].
ينه بو مصدرلرک هانکيسي متمدن هانکيسي لازم اولديني
کوستريله جک و سبيلري بيان اولنه جق .

§

تصريف افعال

مصدرلر اوج زمانه دلالت ايتمک ايچون طقوزشکله کيررکه
اوشکالره «صيغه» تعبير اولنور . بو صيغه لرده شونلردر :

- ۱ ماضی شهودی
- ۲ ماضی نقلی
- ۳ مضارع
- ۴ حال
- ۵ استقبال - ياخود - مستقبل
- ۶ فعل وجوبی
- ۷ فعل التزامی
- ۸ امر غائب
- ۹ امر حاضر

بر مصدرک بو طقوز صيغه سنک متکلمني ، مخاطبي ، عابدي
مفرد و جمع اوله رق ذکر ايتمکه (تصريف) دينور .

امثله :

[کورمک - اوقومق] مسددرلرینک مثبت صورتک تصرافی :

ماضی شهودی

متکلم :	کوردم	اوقودم
مفرد مخاطب :	کوردک	اوقودک
غائب :	کوردی	اوقودی

§

متکلم :	کوردک	اوقودق
جمع مخاطب :	کور دیکیز	اوقو دیکیز
غائب :	کور دیلر	اوقو دیلر

ماضی نقلی

متکلم :	کور مشم	اوقو مشم
مفرد مخاطب :	کور مشسک	اوقو مشسک
غائب :	کور مش	اوقو مش

§

متکلم :	کور مشیز	اوقو مشیز
جمع مخاطب :	کور مشسکیز	اوقو مشسکیز
غائب :	کور مشلر	اوقو مشلر

مضارع

متکلم :	کوررم	اوقورم
---------	-------	--------

مفرد	مخاطب :	کور رسك	او قورسك
	غائب :	كودر	او قور

§

جمع	متكلم :	كوررز	او قورز
	مخاطب :	كور رسكز	او قورسكز
	غائب :	كوررلر	او قورلر

حال

مفرد	متكلم :	كور يورم	او قو يورم
	مخاطب :	كور يورسك	او قو يورسك
	غائب :	كور يور	او قو يور

§

جمع	متكلم :	كور يورز	او قو يورز
	مخاطب :	كور يورسكز	او قو يورسكز
	غائب :	كور يورلر	او قو يورلر

استقبال - مستقبل

مفرد	متكلم :	كور ه جكم	او قويه جقم
	مخاطب :	كور ه جكسك	او قويه جقسك
	غائب :	كور ه جك	او قويه جق

§

متکلم :	کوره جکز	اوقویه جنز
مخاطب :	کوره جکسکز	اوقویه جقسکز
غائب :	کوره جکار	اوقویه جقلر

فعل وجوبی

متکلم :	کور ملی یم	اوقو ملی یم
مخاطب :	کور ملیسک	اوقو ملیسک
غائب :	کور ملی	اوقو ملی

§

متکلم :	کور ملی یز	اوقو ملی یز
مخاطب :	کور ملیسکز	اوقو ملیسکز
غائب :	کور ملیلر	اوقو ملیلر

فعل التزامی

متکلم :	کوره یم	اوقویه یم
مخاطب :	کوره سک	اوقویه سک
غائب :	کوره	اوقویه

§

متکلم :	کوره لم	اوقویه لم
مخاطب :	کوره سککز	اوقویه سککز
غائب :	کوره لر	اوقویه لر

امر غائب

مفرد	جمع
کورسون	کورسونلر
اوقوسون	اوقوسونلر

امر حاضر

مفرد	جمع
کور	کوریکیز - یاخود - کورک
اوقو	اوقویکیز - یاخود - اوقویک

(کورمک - اوقومق) مصدرلرینک منفی صورتنک تصریفی:

ماضی شهودی

متکلم :	کورمدم	اوقومدم
مفرد مخاطب :	کورمدک	اوقومدک
غائب :	کورمدی	اوقومدی

§

متکلم :	کورمدک	اوقومدق
جمع مخاطب :	کورمدیکیز	اوقومدیکیز
غائب :	کورمدیلر	اوقومدیلر

ماضی نقلی

او قومامش	کورمه مشم	: متکلم	
او قومامشسک	کورمه مشسک	: مخاطب	مفرد
او قومامش	کورمه مش	: غائب	

§

او قومامشز	کورمه مشز	: متکلم	
او قومامشسکز	کورمه مشسکز	: مخاطب	جمع
او قومامشز	کورمه مشز	: غائب	

مضارع

او قومام	کورم	: متکلم	
او قومامزسک	کورمزسک	: مخاطب	مفرد
او قومامز	کورمز	: غائب	

§

او قومایز	کورمیز	: متکلم	
او قومامزسکز	کورمزسکز	: مخاطب	جمع
او قومامز	کورمز	: غائب	

حال

او قومیورم	کورمیورم	: متکلم	
او قومیورسک	کورمیورسک	: مخاطب	مفرد
او قومیور	کورمیور	: غائب	

§

متکلم :	کور میورز	او قوم یورز
مخاطب :	کور میورسکنز	او قوم یورسکنز
غائب :	کور میورلر	او قوم یورلر

استقبال - مستقبل

متکلم :	کور میه جکم	او قومیه جقم
مخاطب :	کور میه جکسک	او قومیه جقسک
غائب :	کور میه جک	او قومیه جق

§

متکلم :	کور میه جکنز	او قومیه جکنز
مخاطب :	کور میه جکسکنز	او قومیه جقسکنز
غائب :	کور میه جکار	او قومیه جقلر

فعل وجوبی

متکلم :	کور مه ملی یم	او قوم ملی یم
مخاطب :	کور مه ملیسک	او قوم ملیسک
غائب :	کور مه ملی	او قوم ملی

§

متکلم :	کور مه ملی بز	او قوم ملی بز
مخاطب :	کور مه ملیسکنز	او قوم ملیسکنز
غائب :	کور مه ملیلر	او قوم ملیلر

فعل التزامی

متکلم :	کور میه یم	او قومیه یم
مفرد مخاطب :	کور میه سک	او قومیه سک
غائب :	کور میه	او قومیه

§

متکلم :	کور میه لم	او قومیه لم
جمع مخاطب :	کور میه سکز	او قومیه سکز
غائب :	کور میه لر	او قومیه لر

نهی غائب

مفرد	جمع
کور مسون	کور مسونلر
او قومسون	او قومسونلر

نهی حاضر

مفرد	جمع
کور مه	کور میکنز - یا خود - کور میک
او قوم مه	او قوم یکنز - یا خود - او قومک

تمرین

[چیز مک، آکلامق] مصدرلری مثبت صورتده تصریف ایدیلر جاک

آشاغیده کی عبارت لرده بولنان فعللرک هانکی صیغه دن اولدقلری
و مصدر لری کو ستر یله جک :

[احمد افندی ! نه اوقیورسکنز ؟ صرفی اکلایتم ، شمدی
نحو اوقیورم - ذکی و چالشقان برشا کرد کندینی یالکزم معلمنه دگل ،
هر کسه سودیرر - وقتمزی بیوده کچیر میلم ، زیرا کچن زمان بردها
عودت ایتمه مک اوزره بزه اوزا قلاشیور - بو کونکی درسه نیچون
چالشم دیکز ؟ - درسه چالشمیان ایشته بویله مجازات کورر - یارین
مکتبه کله میه جکم - ویرمش اولدیغکنز کتانی بو کیجه پدرله برابر
اوقویه جغز - محمود افندی ! بکا بر قلم ویریکز شکری افندی دفترینک
بویله قاره لائنش اولدیغنی کور مسون ، قیزه جق ، میدانده بیر اقام ،
کلبرکلز کور مسون - بوسنه قیش کورمده - قیش کونلری بهار کی
کچدی - توفیق افندی بروسه یه کیتمش ، الله سلامت ویره -
سرمد بک بزه کلیور ، بزده بردها آنلره کیتیمه لم]

افعال مرکبه

افعال مرکبه - ایکی کله دن مرکب اولان فعللر در

بولنر بش نوعدر ، آیری آیری اسملری

برنجیدی : « فعل اقتداری » درکه فعل التزامی صیغه سنتک

مفرد غائبه « بیلیمک » مصدری علاوه اولته رق یاسلر

صیغه لرده « بیلیمک » مصدری تصریف اولنور

[یازمق : یازہ بیلیمک - او قومق : او قویہ بیلیمک -
 کورمک : کورہ بیلیمک - ایستمک : ایستہ بیلیمک کہی .
 فعل اقتدارینک تصریفی

ماضی * شہودی

کورہ بیلیمک	کورہ بیلیم
کورہ بیلیمک	کورہ بیلیمک
کورہ بیلیمک	کورہ بیلیم

ماضی ء نقلی

کورہ بیلیمش	کورہ بیلیمشم
کورہ بیلیمشک	کورہ بیلیمشک
کورہ بیلیمش	کورہ بیلیمش

مضارع

کورہ بیلیر	کورہ بیلیرم
کورہ بیلیرسک	کورہ بیلیرسک
کورہ بیلیرلر	کورہ بیلیر

حال

کورہ بیلور	کورہ بیلورم
کورہ بیلورسک	کورہ بیلورسک
کورہ بیلورلر	کورہ بیلور

استقبال - مستقبل

کوره بیلہ جکمز	کوره بیلہ جکم
کوره بیلہ جکسکمز	کوره بیلہ جکسک
کوره بیلہ جکلر	کوره بیلہ جک

فعل وجوبی

کوره بیلملی یز	کوره بیلملی یم
کوره بیلملیسکمز	کوره بیلملیسک
کوره بیلملیلر	کوره بیلملی

فعل التزامی

کوره بیللم	کوره بیللیم
کوره بیللسمکز	کوره بیللسمک
کوره بیللر	کوره بیللہ

قاعده — فعل اقتدارینک منفیسندہ (بیل) کلہ سی قالقوب
 یرینہ نفی اولان « م » کلیر . مثلاً : « کوره بیللمہ مک — یازہ -
 بیللمہ مک » دینیوب « کورہ مہ مک — یازہ مامق » دینور
 فعل اقتدارینک منفی صورتندہ تصریفی :

کوره مدم	:	ماضی* شہودی
کوره ممشم	:	ماضی* نقلی
کوره مم	:	مضارع
کوره میورم	:	حال

استقبال - مستقبل :	کوره میه جکم
فعل وجوبی :	کوره مه ملیم
فعل التزامی :	کوره میه یم

§

ایکنجیسی : [فعل تعجبی] درکه ماده اصلیه بر « ی » حرفیه « ویرمک » مصدری علاوه ایدرک حاصل اولور . مذکور « ویرمک » مصدری تصریف اولور .
[یازمق : یازیویرمک - کورمک : کوریویرمک - اوقومق : اوقویویرمک - ایستمک : ایستیویرمک] الی آخره .
فعل تعجبیک تصریفی :

ماضی شهودی :	کوریویردم	کوریویردک	الخ
ماضی نقلی :	کوریویرمشم	کوریویرمشز	الخ
مضارع :	کوریویررم	کوریویررز	الخ
حال :	کوریویریورم	کوریویریورز	الخ
استقبال - مستقبل :	کوریویره جکم	کوریویره جکمز	الخ
فعل وجوبی :	کوریویرملیم	کوریویرملیز	الخ
فعل التزامی :	کوریویره یم	کوریویره یم	الخ
امر غائب :	کوریویرسون	کوریویرسونلر	الخ
امر حاضر :	کوریویر	کوریویریکنز	الخ

§

اوچنجیسی : [فعل حکایه] درکه، هر صیغه مفرد غائبه :
[ایدم - ایدک - ایدی - ایدک ایدیکنز - ایدیلر] لفظلری
علاوه اولنهرق حاصل اولور .

فعل حکایه نك تصریفی

ماضی شهودی	:	کور دی ایدم	کور دی ایدك	الخ
ماضی نقلی	:	کور مش ایدم	کور مش ایدك	الخ
مضارع	:	کور رایدم	کور رایدك	الخ
حال	:	کور یور ایدم	کور یور ایدك	الخ
استقبال - مستقبل	:	کور هجك ایدم	کور هجك ایدك	الخ
فعل وجوبی	:	کور ملی ایدم	کور ملی ایدك	الخ
فعل التزامی	:	کور یدم	کور یدك	الخ
امر غائبی ، امر حاضری یو قدر .				

§

دردنجیدی ، [فعل روایت] درکه صیغه لرك مفرد غائب لرينك
صوکنه : [ایتم - ایتمش - ایتمشك - ایتمشكز - ایتمش -
ایتمشلر] لفظلری علاوه اولنه رق حاصل اولور .

ماضی شهودی	:	تصریف ایدله من		
ماضی نقلی	:	کور مش ایتمش	کور مش ایتمشز	الخ
مضارع	:	کور رایتمش	کور رایتمشز	الخ
حال	:	کور یور ایتمش	کور یور ایتمشز	الخ
استقبال - مستقبل	:	کور هجك ایتمش	کور هجك ایتمشز	الخ
فعل وجوبی	:	کور ملی ایتمش	کور ملی ایتمشز	الخ
فعل التزامی	:	کور یتمش	کور یتمشز	الخ
بو فمك دخی امر غائبی ، امر حاضری یو قدر .				

§

بشنجیسی، [فعل شرطی] در که صیغه لک مفرد غائبیه :
(ایسه م - ایسه ک - ایسه - ایسه ک - ایسه کز - ایسه ل)
لفظلری علاوه اولنه رق یاپیلیر.

فعل شرطینک تصریفی .

ماضی شهودی : کوردی ایسه کوردی ایسه ک الح
ماضی نقلی : کورمش ایسه م کورمش ایسه ک الح
مضارع : کورر ایسه م کورر ایسه ک الح
حال : کورپیور ایسه م کورپیور ایسه ک الح
استقبال - مستقبل : کوره جک ایسه م کوره جک ایسه ک الح
فعل وجوبی : کورملی ایسه م کورملی ایسه ک الح
فعل التزامی : کورسه م کورسه ک الح

فعل شرطینک امر غائب و امر حاضر صیغه لری تصریف
ایدیله مز . §

اخطار — [حکایه - روایت - شرطیه] فعاللری تشکیل
ایچون علاوه ایدیلن [ایدی - ایمش - ایسه] لفظلریینه
« فعل اعانه » تعبیر اولنور .

اشبو فعل اعانه اوج صیغه دن عبارتدر :

- ۱ -

ماضی شهودی

جمع
ایدک

مفرد
ایدم

ایدک	ایدیکز
ایدی	ایدیلر

- ۲ -

ماضی نقلی

مفرد	جمع
ایمشم	ایمشز
ایمشک	ایمشکنز
ایمش	ایمشلر

- ۳ -

صیغه شرطیه

مفرد	جمع
ایسه م	ایسه ک
ایسه ک	ایسه کنز
ایسه	ایسه لر

بر طاقم صیغه لر ده ا و اردر که بونلره [صیغ ربطیه] نامی
ویریلیر، آلتی دانه در.

صیغ ربطیه

۱ - صیغه صله - ایکی صورتله وجوده کلیر :
برنجیسی - ماضی : شهودینک مفرد غائبنک آخرینه -

مثبت اولسون ، منفی اولسون — خفیفلرده «کی» تقیالرده
«خی» علاوه قیلنهرق تشکیل اولنور .

مثال :

مصدر	ماضی شهودی	صیغه صله
<u>مثبت</u> <u>منفی</u>	<u>مثبت</u> <u>منفی</u>	<u>مثبت</u> <u>منفی</u>
کلیک — کلمه مک	کلدی — کلیدی	کلدیکی — کلیدیکی
او قومق — او قومامق	او قوددی — او قومدی	او قودینی — او قومدینی
ایکنجیسی — مستقبل صیغه سنک	مفرد غائبک	آخرینه —
مثبت اولسون ، منفی اولسون — «ی»	عزله اولنهرق	یاپیلیر .
مصدر	مستقبل	صیغه صله
<u>مثبت</u> <u>منفی</u>	<u>مثبت</u> <u>منفی</u>	<u>مثبت</u> <u>منفی</u>
کلیک — کلمه مک	کله جک — کلیه جک	کله جکی — کلیه جکی
او قومق — او قومامق	او قویه جق — او قومیه جق	او قویه جفی — او قومیه جفی

§

۲ — صیغه عطفیه — ماده اصایه نك آخرینه ، ساکن ایسه
حرکه لئه رك «وب» متحرک ایسه «یوب» علاوه قیلنهرق تشکیل اولنور .

مثال :

مصدر	ماده اصلیه	صیغه عطفیه
کلیک	کل	کلوب
او قومق	او قو	او قویوب
اخطار — صیغه عطفیه نك منفیسی	ماده اصلییه	«میوب»
علاوه اولنهرق وجوده کلیر .	[کلیوب — او قومیوب]	کی .

۳ — صیغه تعقیبه — ماده اصلیه نك آخرینه ساکن ایسه
حرکه لنه رك « نجه » ، متحرك ایسه « نجه » علاوه اولنه رق
حاصل اولور .

مثال :

مصدر	ماده اصلیه	صیغه تعقیبه
کلمك	کل	کلنجه
اوقومق	اوقو	اوقونجه

اخطار — صیغه تعقیبه نك منفیسی ماده اصلیه به « مینجه »
الحاقیله یایییر . [کلمینجه — اوقومینجه] کی .

تمرین

آئیده کی جمله لرده بوانان فعللرده صله ، عطفیه ، تعقیبه
صیغه لری کوستریله جک :

[بیوکلر سوزه باشلا نجه کو چکلر صوصولی — تحصیل زمانلری
اویون ایله کچیرمیوب تزیید معلوماته صرف اتملی — اختیارلره حرمت
ایایوب دعالرینی آلملی — هرشیی اربابندن صوروب اوکرنملی —
ارباب معارف ایچون بیلدیکی فنلری بیلیمینه تعلیم بیلمدیکی فنلری ده
بیلندن ائلم ایتک قدر فائده لی بر آلس ویرش یوقدر — اوقویوب
یازمقدن اوصائیان هیچ بر زمان ضرر ایتمز — عارف اولان اصحاب
ذکائی تورنجه طائیر] .

۴ — صیغه توقیته — ماضی شهودینک جمع متکلمنک
آخرینه — مثبت اولسون ، منفی اولسون — « جه » علاوه
ایدیله رك حاصل اولور .

مثال :

مصدر	ماضی شهودی	صیغه توقيتیه
مثبت منفی	مثبت منفی	مثبت منفی
کلمک-کلمه مک	کلدک-کلمدک	کلدکجه-کلمدکجه
قومق-اوقوماق اوقودق-اوقومدق اوقودقجه-اوقومدقجه		
۵ - صیغه ابتدائیه - فعل التزامیک مفرد غائبک آخرینه -		
ثبت اولسون، منفی اولسون - «لی» علاوه قیلنهرق یاپیلیر .		

مثال :

مصدر	فعل التزامی	صیغه ابتدائیه
مثبت منفی	مثبت منفی	مثبت منفی
کلمک-کلمه مک	کله - کلمیه	کله لی - کلمیه لی
اوقومق-اوقوماق اوقویه-اوقومیه اوقویه لی-اوقومیه لی		
اخطار - بوصیغه یه بعضاً « دن بری » علاوه اولنور :		
کله لیدن بری - اوقویه لیدن بری		

۶ - صیغه انتهائیه - صیغه تعقیبیه نک آخرینه - مثبت اولسون،
منفی اولسون - «یه قدر» لفظی علاوه قلنهرق تشکیل اولنور .

مثال :

مصدر	صیغه تعقیبیه	صیغه انتهائیه
مثبت منفی	مثبت منفی	مثبت منفی
کلمک-کلمه مک	کلنجه - کلمینجه	کلنجه یه قدر کلمینجه یه قدر
اوقومق - اوقوماق اوقونجه-اوقومینجه اوقونجه یه قدر-اوقومینجه قدر		

تمرین

آئیده کی عبارتہ لردہ بولنان فعل لردہ توقیتہ، ابتدائیہ، انتہائیہ
صیغہ لری تفریق و تعریف اولنہ جق :

(سزی کوز میہ لی خینی زمان اولدی - قومشوم مملکتہ کیدہ لی
برسنہ بی تجاوز ایتدی - خواجہ افندی کلنجه یه قدر در - سزی بللیہ لم
- تحصیل معارفہ سعی تام ایدم کجہ ہیچ رشی الہ کیرمز - درسمی
آ کلامیہ باشلا یالیدن بری اویون اوینامنی ہیچ آرزو ایتیمورم -
آفرین آلدقجه شوقم آرتیور - جالشمد قجہ بدر مک مظهر حسن توجہی
اولہ میہ حقمی بیلیمز دگلم - انسان کسب کمال ایتیمجه یه قدر نائل احترام
اولہ ماز - عاقل اولان اولنجه یه قدر تعلیم و تعلمدن واز کچمز) .

اسم فاعل - اسم مفعول

اسم فاعل - معناسندن بر فاعلی اجر ایتدیکی آ کلاشیلان
کلمہ در . معلوم مصدر لردہ ادات مصدر کیرینه خفیف ایسہ «ن»
ثقیل ایسہ «ان» کتیر مکله و یا خود علی العموم مادہ اصلیه یه
«یحی» اداتی علاوہ اولنہ رق حاصل اولور .

مصدر	مثال :	اسم فاعل
کور مک	کورن	کور یحی
کیز مک	کیزن	کیز یحی
صاتمق	صاتان	صاتیحی
یازمق	یازان	یازیحی

اخطار - مادہ اصلیه مک صوکی حرکة لی اولان مصدر لردن

اسم فاعل یا پمق ایچون [ن. ان. یحی] کیرینه [ین. یان. یحی]
لفظ لری کتیر لدر .

مثال :

اسم فاعل	مصدر
سویله زن سویله یچی	سویله مک
آ کلایان آ کلایچی	آ کلایمق

§

اسم مفعول — معناسـنـدن بر فـمـلـک تأثیرینی کوردیکی
آ کلایشیلان کله در . مجهول مصدرلرده ادات مصدرک یرینه
خفیف ایسه (ن) ، ثقیل ایسه (ان) کتیرلمکله ، یاخود ادات
مصدرک خذفیله (مش) اداتی علاوه اوله رق حاصل اولور .

مثال :

اسم مفعول	مصدر
کوریلن کورلمش	کورلمک
ویریلن ویرلمش	ویرلمک
صاتیلان صاتلمش	صاتلمق
یازیلان یازلمش	یازلمق
اوقونان اوقونمش	اوقونمق

اخطار — اسم فاعل و اسم مفعول هر نه قدر معـناجه
فعلدن معدود اولمیوب صفت مقامنده ایسه لرده مقصدلردن
حاصل اولدقاری ایچون فعل بختنه داخدرلر . بونلره « فرع
فعل » تعبیر اولنور . (لر) اداتیه جمعیلرلر . احوال اسم
بونلرده دخی جاریدر .

تمرین

آئیده کی عبارتہ لردہ کوریلن اسم فاعل واسم مفعول لر تفریق
ایدیلہ جک وہانکی مصدر لدن مشتق اولدقلری بیلدیریلہ جک :
[چوق چالشان چوق قازانیر — الہ بولسان بارہنک
قیمتر کیتدکن صکرہ آ کلاشیلیر — دوکونہ دعوتہ کیدنلرہ
اوقویچی دیرلر — زمانزدہ طبع ایدیلن کتابلر ، آچیلان
مکتبلر تہداد اولنہ ماز — اییلک ایدن اییلک بولور — اوقومش
آدلہ جاہل قالانلرک یانندہ دائمًا کنسینہ صایدیرر .]

ادات

ادات — باشلی باشنہ بر معنی افادہ ایتیموب اسملر ، فعللر
آرہ سندہ معتبار اولان کلمہ لردر . مثلاً : [انسان مکتبہ تحصیل
ہنر و تربیہ ایچون کیدر] عبارتہ سندہ کی (و) ایلہ (ایچون) کلمہ لری
مستقل بر معنایہ دلالت ایتدکاری حالہ بورادہ (و) ہنر ایلہ
تربیہ کلمہ لری بر برینہ عطف و « ایچون » دخی مکتبہ کیتمہنک
سببی بیان ایلمکدہ در .

ادوات

آ — کلمہنک اولندہ بولنورسہ ادات ندہ ، آخرندہ
بولنورسہ ادات تا کید اولور .
آرتق — ادات اکتفا .
آنجق — ادات حصر .

آه	— ادات تحسّر .
آی	— تعجب و تأثر اداتیدر .
اڭ	— تقضیل اداتیدر . صفتلره داخل اولور .
البت ، البته	— ادات تأکید .
اگر	— ایذان و شرط اداتیدر ،
امان	— ادات استمداد .
اوت	— ادات تصدیق .
اوخ	— ادات تلذذ .
اوف	— تأثر و ملال اداتیدر .
اوزره	— ادات استعلا .
ای	— ادات ندا .
ایچون	— تعلیل اداتیدر .
ایشته	— ادات تنبیه .
ایکن	— ادات حال . بعضاً تخفیف اولنه رق (کن) صورتنه قونور .
ایله	— ایکی شیئی بربرینه مقارن کوسترسه ادات مقارنت ، برشیده دیگر شیئی واسطه کوسترسه ادات وساطت ، برشیئی دیگر شیئه سبب کوسترسه ادات تعلیل اولور . بعضاً تخفیف اولنه رق (له) صورتنده یازیلیر .
اولیه	— تصدیق و تمثیل اداتیدر .
ایواه	— ادات تحسّر ،

تبرین

آئیده کی عبارتده بولنان اداتلر تفریق اولنوب نه اداتی اولدقلری بیان ایدیله جک :

[نیچون اوله محزون طور بیورسکیز ؟ - ایشته موسم بهار آثارینی کوس-ترمکه باش-لادی - بوکون مکتبه کلیر ایکن سزک اوه اوغرام - اوف هوا نه قدر صیجاق - صنفمزک اک چالشقانی ولی افیدیر - اگر شهادتنامه اخذینه موفق اوله بیلیرسه مکتب اعدادی یه کیره جکم - آمان ! جهالک بودرجه فنا اولدیغنی بیلسه ابدم کنجک زمانلرینی بیوده می کچیردم - آبرادر نیچون سوز دیکله میورسک ؟ - آمان آرقداشم ، بکاصیق صیق مکتوب یاربکیزکه اندیشه دن قورتیللم - خسته لکله اویقو خیلی زماندن بری سمتمه اوغراماز اولدی - برکیمسه یازی یازارکن بان کوزله ویا اکیلوب باقق آداب و تربیه مغایردر - سایه شاهانه ده استراحت اوزره یاشایورز - آئی ، نه زمان کلدیکز ؟ - باقسه کز آ بکانه لرسویلیورلر - تحصیل کالات آنجق سعی وثبات ایله ممکن اوله بیلیر - تنبللکی التزام یولنده برشا کرد طرفندن مکرراً وقوع بولان واهی معذرتلر اصلاشیان قبول اوله ماز - آرتق درسه چالیشه جغم - آئی ، وجودمک هر ذره سنده بر اضطراب حس ایدیورم - کنجک کی . مساعد زمانلرینی تحصیل علم وهنره صرف ایتمین برکیمسه صوکنده البته نادم اولور - انسان عظالتله نائل آمال اوله ماز - ای قیمتی بیانمین کنجک زمانلری ! زرده سکیز ؟ - انسان اهمیت ودقت ایله باقنجه هر ذره ده عقله حیرت

ویره جک بر اثر کوررکه کافه سی الله عظیم الشانک بر لکنه، بیوکلکنه
شهادت ایدر - اوخ، درسمی یایدیم یازیلرمی ده حاضرلادم [.

ادوات

- باری - هیچ اولمازسه ماآنی مفید ادات اکتفا .
- بتون - ادات تعمیم .
- برابر - تشریک اداتی اوله رق قوللانیلیر .
- بری - استمرار اداتیدر .
- بلنکه - احتمال اداتیدر .
- بیاه - عطف تنبیهی اداتیدر .
- پک - ادات مبالغه .
- نک - تمیی التزای اداتیدر .
- چونکه - ادات تعلیل .
- حاشا - ادات تنزیه .
- حتی - عطف تنبیهی اداتی .
- خیلی - ادات تکثیر .
- دخی - ادات عطفدر . اکثریا تخفیف اوله رق (ده)
صورتیه قونور .
- دک - ادات انتها . شعرده مستعملدر .
- دکل - ادات نفی .
- دکین - ادات انتها . محررات رسمیه ده قوللانیلیر .
- دها - ادات تفضیل .

- زیرا - تعلیل اداتیدر :
 سز - ادات نفی .
 سزین - ادات حال . منفی مصدرلره لاحق اولور .
 شمدی - ادات حال .
 صانکه - ادات تمثیل .
 طولای - ادات تحلیل .

تمرین

آشاییده کی جمله لرده بولنان اداقلر کوستریله چک ونه ادانی
 اولدقلری بیان ایدیله چک :

[علمک قدری مالدن اعلادر: زیراعلم حفظ ایدر، مال حفظ
 اولنور - طیب ، مریضه فصل معامله ایدرسه عالم دخی جاهله
 اویله معامله ایتلیدر -- عقلی اولان تحصیل کالدن وازکرمی ؟
 حاشا - اولدقجه چالشیور ، بلکی موفق اولور -- انسان سعی
 ایتمکسزین برشیته نائل اوله ماز -- تک او قوده کیمدن او قورسه ک
 اوقو - یازی یازمیورسک ، باری درسنی ازبرله - خیلی
 زماندن بری تنبلک ایدیورسک - بیوک آدم اولق ایسترسک
 بتون اوقاتکی تحصیله صرف ایت - شرف حقیقی پاره ایله دکلدر ،
 علم ایله در - قارداشم مکتبه برابر کیده لم - حواجه افندی شمدی
 کلدی - بو افندی ده اذکدر - شو افندی ده پک چالشقاندیر -
 اویون اوینامق شوبله طورسون خاطر مه بیله کلدی] .

ادوات

غایت	- ادات مبالغه.
فقط	- حصر، استدراک اداتیدر.
قدر	- ادات استها
کجی	- ادات تشبیه.
کورہ	- نسبت و مطابقت اداتیدر.
کہ	- بیان و تعلیل اداتیدر.
لکن	- ادات استدراک.
می	- ادات استفهام.
نتکیم	- ادات تمثیل.
نیچہ	- ادات تکثیر.
و	- ادات عطف.
ای	- آمجب و تأثر اداتیدر.
ها	- ادات تنیہ.
ہایدی	- ادات تشویق.
ہای‌های	- ادات تصدیق.
ہر	- ادات تعمیم. یالکثر مفردہ داخل اولور.
ہپ	- ادات تعمیم.
ہلہ	- ادات تحذیر.
ہیچ	- نفی و نہیہ مخصوص ادات تأکید.
یا	- ادات ندا. عربی کلمات و ترکیباتہ داخل اولور.

یا خود - ادات تردید. تخفیف اولنه رق «یا» صورت
اوقونور.

ینه - عطف و توبیخ اداتیدر.

تمرین

آشناغیده کی جمله لرده کی ادوات تفریق و بیان ایدر. -
درس ساعتی کلدی، هایدی صنفه - هیچ عالم ایله جاهل -
اولور می؟ - انسان یا ایلیک ایتلی، یا خود فالح ایتمه مکّه -
سلیماسیه جامع شریفی غایت عالی و صنعتی بر بنادر - هر کس
کوره مصرف ایتلیدر - نیجه صاحب ثروت جهالتله -
و ضرورت اولمشدر - دنیا باقیمی که آخرت دوشوندا
چو جقلم، بو سوزلره دقت ابدیکز ها! - ثروتمنی ایدر
علمی دیر لسه علمی ایسته که ثروت آندن حاصل اولور
کمور بیلیملره سیاه برشی کور بنور سده الماس آندن -
جناب حق هر قولنی تحصیل و تربیه استعداد ایله خلق بیدر
یارب! بزی ایکی جهانده مظهر نجات ایله - بکا امنیت
های های - بو سوزلر هیپ احکام دینیه مستنددر -
درسنی کندی کننینه حاضر لامدن اولماز؛ فقط
حضه ورنده آکلامش اولمش شرطدر - هله چالش
بوینندن التفات کوره بیلیمی؟ - سایه شاهانده
شمن دوفر انشا ایدلمشدر - وعد بورج کیدر -
اطاعت واجب اولدینی کنی امیر المؤمنینه ده اطاعت

